

Nr 39.

Ankom till riksdagens kansli den 5 maj 1944 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående rationell yrkesutbildning inom skogsbruket m. m.

(2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 77 av herr *Sten* och II: 123 av herrar *Jansson* i Hällefors och *Jacobson* har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om statlig medverkan i lämpliga former till lösning av frågorna om yrkesutbildning och jämn sysselsättning inom skogsbruket.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för detta yrkande, hänvisas till motionerna.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat utlåtande över motionerna av domänstyrelsen, skogsstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning.

Domänstyrelsen har biträtt motionärernas hemställan och anført i huvudsak följande:

Vården och tillgodogörandet på ändamålsenligt sätt av landets skogstillgångar kräver erforderlig tillgång på en, såsom motionärerna uttala, högvärdig skogsarbetarkår. Behovet av en sådan kår kommer med visshet att stegras allteftersom en verklig skogsvård, såsom man vill förutsätta, vinner ökad terräng inom landet. En intensifierad skogsvård skapar ökade arbetstillfällen genom bättre utnyttjande av skogsmarkens produktionsförmåga, höjning av virkesförråden m. m.

Rekryteringen av skogsarbetarkåren sammanhänger med förhållanden, som angå skogsarbetarnas bostäder, lönevillkor och yrkesutbildning.

En omfattande förbättring — medelst reparation, modernisering och nybyggnad — av det byggnadsbestånd, som vid skogsjordbruk i sydligare delar av landet disponeras av skogsarbetare, har sedan längre tid ägt rum. Jämväl beträffande de norrländska kronotorpen torde, efter numera meddelade författningsbestämmelser, dylik förbättring kunna emotes. Nu rådande förhållanden förhindra emellertid i viss mån den fortgång på detta område, som vore önskvärd. Vad angår skogsarbetarnas förläggningar i skogen — skogskojor m. m. — ha såsom känt är, sedan länge betydande förbättringar genomförts.

Skogsarbetarnas lönevillkor ha under de senaste åren undergått en avsevärd höjning. Beaktas därjämte de förmåner in natura, som skogsarbetare ofta åtnjuta framför industriarbetare, framträder än mer den påtagliga förbättringen av skogsarbetarnas löner.

I syfte att befrämja skogsarbetarnas yrkesutbildning ha särskilda kurser på senare tid anordnats av domänverket och enskilda företag. Ehuru det

torde kunna förväntas att ökade insatser, utan statlig medverkan i annan form, komma att vidtagas i detta avseende, synas dock skäl föreligga att utreda i vad mån och under vilka former en sådan medverkan lämpligen må komma till stånd.

Givetvis är det ett framträdande önskemål, att skogsarbetare beredas en jämn sysselsättning inom skogsbruket. Det må dock framhållas, att vårt skogsbruk i rätt stor utsträckning är av säsongartad natur ävensom att skogsarbetare ofta endast kunna ägna viss del av året åt skogsarbete på den grund, bland annat, att de ha att sköta av dem arrenderade jordbruk. En höjning av vår skogsskötsels standard medför emellertid, att skogsbruket kan bereda skogsarbetare en jämnare sysselsättning året runt än nu är fallet med alla de åtgärder — markvård, skogsodling, vägbyggnad, dikning, avverkning och virkestransport m. m. — som höra samman med skogsskötseln.

Skogsstyrelsen har vitsordat behovet av åtgärder för en förbättrad yrkesutbildning för skogsarbetare samt ansett, att hinder icke bör möta att nu verkställa en utredning av denna och närbesläktade angelägenheter. Beträffande den andra i motionen berörda frågan, nämligen åstadkommandet av en jämnare sysselsättning inom skogsbruket anser skogsstyrelsen, att densamma lämpligen bör anstå till dess förutsättningarna för verkställandet av en fullständig utredning av skogsarbetarfrågan bleve gynnsammare.

Skogsstyrelsens yttrande är av följande lydelse:

Som redan i motionerna framhålles utgöra frågorna om rationell yrkesutbildning för skogsarbetare och jämnare sysselsättning inom skogsbruket delar av ett större problemkomplex, nämligen skogsarbetarkårens ändamålsenliga rekrytering och höjandet av skogsarbetaryrkets sociala ställning. Dessa frågor hade skogsstyrelsen nytligen tillfälle att behandla i ett remissyttrande i anledning av en underdånig framställning från Sveriges kronojägareförbund, vari begärdes skyndsamt utredning av skogsarbetarkårens rekryteringsförhållanden. Av nämnda yttrande framgår, att skogsstyrelsen med hänsyn till de för närvarande rådande krisbetonade och labila förhållandena på den skogliga arbetsmarknaden anser tidpunkten mindre lämplig för en — i och för sig önskvärd — vittgående undersökning på ifrågavarande område. Samtidigt framhålles emellertid, att detta icke hindrar ett upptagande till omedelbar behandling av ett eller annat hithörande spörsmål, som utan större olägenhet kan isoleras. Härmed har avsetts främst sådana spörsmål som organiserandet av lämplig yrkesutbildning och närstående frågor, såsom åtgärder till skydd mot olyckshändelser i arbetet samt arbetsteknisk undersökningsverksamhet. Skogsstyrelsen, som kan vitsorda behovet av åtgärder för en förbättrad yrkesutbildning för skogsarbetare, anser sålunda att hinder icke bör möta att nu verkställa en fristående utredning av denna och närbesläktade angelägenheter.

Den andra fråga, som beröres i motionen, nämligen åstadkommande av jämnare sysselsättning inom skogsbruket, sammanhänger däremot mera intimt med en mångfald andra svårlösta problem, såsom beredandet av fastare anställningsformer, ordnandet av de mera fasta skogsarbetarnas bosättning, behovet av och formerna för fyllnadssysselsättning under tider, då skogsarbete ej bedrives, samt även avlönings- och inkomstförhållandena. En undersökning härav synes därför böra anstå till dess förutsättningarna för verkställandet av en fullständig utredning av skogsarbetarfrågan bli gynnsammare.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har anfört följande:

Motionärernas förslag tager sikte på tre olika önskemål, nämligen jämn sysselsättning inom skogsbruket, yrkesrådgivning för skogsbygdens ungdom samt yrkesutbildning för skogsarbete. Det torde icke tillkomma överstyrelsen att yttra sig beträffande möjligheterna att åstadkomma en jämn sysselsättning inom skogsbruket, ehuru väl överstyrelsen delar motionärernas uppfattning, att om man vill intressera den uppväxande ungdomen för yrkesutbildning till skogsarbete, bör detta göras till ett yrke och icke förbli en mer eller mindre tillfällig sysselsättning med otrygg bärning för sina utövare. En rationellt ordnad yrkesrådgivning torde vara av väsentlig betydelse för urvalet av elever till en eventuell utbildning i skogsarbete. Då emellertid frågor rörande yrkesrådgivning överhuvud handläggas av statens arbetsmarknadskommission, som för detta ändamål vidtagit omfattande organisatoriska åtgärder, saknar överstyrelsen anledning att närmare ingå på detta spörsmål. Överstyrelsen inskränker alltså sitt yttrande till att avse frågan om yrkesutbildning för skogsarbete.

Det är otvivelaktigt i stort sett riktigt, som motionärerna anföra, att någon egentlig utbildning inom skogsbruket, om man undantager vissa arbetsledare, ej förekommit. Åtgärder härför ha dock ingalunda saknats, även om de av skilda anledningar ej fått någon större omfattning och därför ej heller mera allmänt uppmärksammats. För mer än tio år sedan organiserade statens arbetslöshetskommission s. k. huggarkurser i norra och mellersta Sverige, vid vilka undervisades i avverknings teknik och verktygsvård. Dessa kurser, som visserligen voro förbehållna hjälpsökande arbetslösa ungdomar, fortsatte under hela 1930-talet och kommo sedermera att i flera avseenden tjäna som förebild för den av statens arbetsmarknadskommission anordnade mycket omfattande kursverksamheten i samband med överförande av arbetskraft till skogsbruket från andra näringsområden. Ett icke oväsentligt bidrag till yrkesutbildningen inom skogsbruket har lämnats genom den på privat initiativ i samarbete med domänstyrelsen och yrkesinspektionen anordnade utbildningen i verktygsvård. På senare år ha föreningen skogsarbetens och domänstyrelsens arbetsstudieavdelning samt Värmlands skogsarbetstudier utfört undersökningar, som — ehuru de icke direkt syftat till yrkesutbildning av nybörjare — måste anses vara av stor betydelse för höjandet av skogsarbetarens yrkesskicklighet och därmed av hans arbetsprestation och förtjänst. Vidare har en regelrätt yrkesutbildning i skogsarbete, visserligen än så länge av blygsam omfattning, anordnats av enskild skogsägare. I detta sammanhang bör måhända erinras om att vid lantmannaskolorna förekommer viss undervisning i skogsvård. Denna undervisning, som dessutom är i huvudsak teoretisk, avser emellertid ej att utbilda skogsarbetare utan fastmer att giva en allmän inblick i vissa skogliga problem, varför den knappast är av någon betydelse i här förevarande sammanhang.

Av allmänt kända skäl kan redan vid oförändrad och än mer vid eventuellt expanderande volym hos näringslivet ökad knapphet på arbetskraft förväntas uppkomma under de närmaste årtiondena. Därvid komma de näringsgrenar, som kunna erbjuda goda utbildningsmöjligheter inom olika yrken, att ha större möjligheter att draga till sig fullgod arbetskraft än de, som sakna dylika möjligheter. Vidare höjes ett yrkes anseende otvivelaktigt i det allmänna medvetandet, om goda utbildningsanstalter underlätta yrkesutbildningen för de ungdomar, som söka sin utkomst inom detsamma.

Olycksfallsfrekvensen i skogsbruket är redan under normala förhållanden anmärkningsvärt hög. Enligt undersökningar, utförda vid yrkesinspektionen, kan man spåra ett bestämt samband mellan arbetsmetoderna och

denna frekvens. Den till skogsbruket under krigsåren överförda ovana arbetskraften har, trots av myndigheterna vidtagna åtgärder i fråga om sorgfällig instruktion och övervakning i arbetet, medfört en stark stegring av antalet olycksfall. Vid ovan nämnda arbetsstudier gjorda rön böra på lämpligt sätt bringas till yrkesfolkets kännedom. Detta kan med fördel ske bland annat i samband med yrkesutbildning.

Ytterligare synpunkter kunde här anföras, men redan det sagda är enligt överstyrelsens förmenande tillräckligt för att motivera anordnandet av yrkesutbildning för skogsarbete. En sådan utbildning bör, såsom motionärerna anført, främst taga sikte på arbetsteknik och verktygsvård. Vid den samma torde emellertid därutöver för arbetets utförande betydelsefulla kunskaper böra bibringas eleverna. Den fullgoda skogsarbetaren bör, liksom varje annan yrkesarbetare, veta icke endast hur olika arbetsmoment skola utföras, utan även varför man gör så och så. Teoretisk undervisning i nödig omfattning bör därför få sitt utrymme på schemat; gällande arbetarskyddslagstiftning och första hjälpen vid olycksfall, för att nämna ett par exempel, få ej saknas. Frågan om anskaffandet av för undervisningen lämpliga lärarkrafter i tillräckligt antal är av stor vikt.

Överstyrelsen är ej beredd att nu avgiva något förslag till de former, under vilka en yrkesutbildning i skogsarbete med statsbidrag bör anordnas. Dock synes det överstyrelsen, att gällande bestämmelser rörande statsunderstöd till kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning borde kunna tillämpas med vissa modifikationer. Då det här gäller ett i det stora hela nytt verksamhetsområde för yrkesutbildningen, bör dock igångsättandet av en utbildning ske först efter verkställd närmare utredning och, tills erfarenhet vunnits, endast försöksvis. Då överstyrelsen enligt sin instruktion har att verka för bland annat, att erforderliga åtgärder, avseende yrkesutbildning, vidtagas även på områden, som ej stå under överstyrelsens inseeende, synes det lämpligt att överstyrelsen sättes i tillfälle att medverka vid sagda utredning.

Utskottet.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är av stor betydelse för skogsbruket inom landet att äga tillgång till en tillräcklig stam av dugande och yrkesvana arbetare. I syfte att erhålla en dylik föreslås i motionerna, att staten skulle medverka till åtgärder för att förskaffa skogsarbetare lämplig yrkesutbildning ävensom till att desamma bereddes jämnare sysselsättning inom yrket över hela året än vad som nu vore fallet.

Såsom framhålles av skogsstyrelsen synas nämnda båda frågor utgöra delar av ett vida större problemkomplex, nämligen vilka åtgärder som borde vidtagas för skogsarbetarkårens ändamålsenliga rekrytering och höjandet av yrkets sociala ställning. Med hänsyn bland annat till kårens heterogena sammansättning synes lösandet av dessa frågor erbjuda åtskilliga svårigheter. I likhet med skogsstyrelsen ifrågasätter utskottet vidare, huruvida en utredning av samtliga på problemet inverkan omständigheter icke lämpligen borde anstå till dess mera normala tider på skogshanteringens område inträda. I anslutning till den uppfattning, som uttalats i de av utskottet införskaffade utlåtandena, anser dock utskottet, att frågan om anordnandet av lämplig yrkesutbildning för skogsarbetare, däri även bör ingå undervisning i skogsvård, och vissa därmed sammanhängande angelägenheter såsom om åtgärder till skydd mot olycksfall i arbetet, yrkesrådgivning m. m. äro av den natur, att de borde kunna göras till föremål för utredning redan nu.

Enligt vad utskottet erfarit komma de sakkunniga, som jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 december 1943 tillkallats av chefen för jordbruksdepartementet för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande åtgärder för det norrländska näringslivets förkovran, att upptaga vissa hithörande problem till övervägande i vad avser norrlandsförhållanden. Ehuru de i motionerna berörda frågorna givetvis äro av betydelse ej endast för Norrland, finner utskottet — som icke anser sig böra förorda någon särskild utredning i ämnet — lämpligt, att motionerna överlämnas till nämnda sakkunniga för att tagas under övervägande vid fullgörandet av de sakkunnigas uppdrag.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 77 och II: 123 må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville överlämna motionerna till ovan angivna norrlandsutredning för att tagas under övervägande vid fullgörandet av utredningens uppdrag.

Stockholm den 5 maj 1944.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Tjällgren, Carl Edmund Eriksson, Granath, Gabrielson, Alfred Andersson, Jacob Hansson, friherre Beck-Frits* och *Näslund* samt

från andra kammaren: herrar *Andersson* i Löbbo, *Ericsson* i Sörsjön, *Mäler, Pettersson* i Rosta, *Jacobson, Svensson* i Ljungskile, *Jonsson* i Fjäle och *Larsson* i Karlstad.

Reservationer:

dels av herr *Ericsson* i Sörsjön;

dels ock av herr *Jacobson*, vilken ansett, att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

»Utskottet delar motionärernas — — — (lika med utskottet) — — — nu vore fallet.

I anslutning till den uppfattning, som uttalats i de av utskottet införskafade utlåtandena, anser utskottet, att frågan om — — — (lika med utskottet) — — — av utredningens uppdrag.»